

ZWIĄZKI FIZYCZNE MATERIAŁU SPRĘŻYSTEGO ODCINKAMI LINIOWEGO

ANNA SZWEYCKER i ZBIGNIEW WESOŁOWSKI (WARSZAWA)

Rozwiązanie zagadnień brzegowych nieliniowej teorii sprężystości jest możliwe jedynie w najprostszych przypadkach. Na ogół konieczne jest posłużenie się jedną z metod przybliżonych, jak np. metodą kolejnych przybliżeń, metodą małego parametru itp. Nasuwa się myśl, że metodę przybliżoną można również otrzymać zastępując krzywą naprężenie-odkształcenie przez linię łamaną. Na podstawie danych eksperymentalnych sposób taki był stosowany wielokrotnie w odniesieniu do materiałów posiadających inne stałe sprężystości przy rozciąganiu a inne przy ściskaniu.

W pracach [1 i 2] rozważono przypadek odcinkami liniowej funkcji $\tau_{ij} = \tau_{ij}(\epsilon_{rs})$. Ponieważ w niektórych przypadkach może okazać się dogodniejsze oparcie obliczeń na funkcji $\epsilon_{ij}(\tau_{rs})$ zanalizujemy tutaj ten przypadek. Dalej pokażemy, że obie metody są w zasadzie równoważne.

1. ZWIĄZKI PODSTAWOWE

Oznaczmy

$$(1.1) \quad \begin{aligned} \epsilon &= (\epsilon_{11}, \epsilon_{22}, \epsilon_{33}, 2\epsilon_{23}, 2\epsilon_{31}, 2\epsilon_{12}), \\ \tau &= (\tau_{11}, \tau_{22}, \tau_{33}, \tau_{23}, \tau_{31}, \tau_{12}), \end{aligned}$$

gdzie ϵ_{ij} oraz τ_{ij} są współrzędnymi tensora odkształcenia oraz tensora naprężenia w kartezjańskim układzie współrzędnych. Jeśli współrzędne wektora przemieszczenia są u_i , to $\epsilon_{ij} = u_{(i,j)}$.

Rozważmy sześciowymiarową przestrzeń wektorową V , której elementami są ϵ oraz τ . Podzielmy V na pewną liczbę rozłącznych obszarów W_1, W_2, \dots, W_K :

$$(1.2) \quad W_K \subset V, \quad W_K \cap W_L = 0.$$

Jeśli dwa obszary W_K i W_L mają wspólny brzeg, to oznaczmy go przez P_{KL} . Zakładamy, że

$$(1.3) \quad \epsilon = \mathbf{B}\tau + \psi \quad \text{dla} \quad \tau \in W_K,$$

$$(1.4) \quad \epsilon = \mathbf{B}\tau + \psi \quad \text{dla} \quad \tau \in W_L,$$

gdzie \mathbf{B} , \mathbf{B} są afinorami sprężystości, a ψ, ψ pewnymi stałymi wektorami. Na ogół $\mathbf{B} \neq \mathbf{B}$, $\psi \neq \psi$. Oczywiście, jeśli $\tau = 0 \in W_M$, to $\psi = 0$, gdyż $\tau = 0$ musi odpowiadać $\epsilon = 0$.

Z założenia ϵ jest ciągłą funkcją τ . Jeśli W_L graniczy z W_K , to mamy

$$(1.5) \quad \mathbf{B}^{\text{KL}}\tau + \psi^{\text{KL}} = 0,$$

gdzie

$$(1.6) \quad \mathbf{B} = \mathbf{B}^{\text{KL}} - \mathbf{B}^{\text{L}}, \quad \psi = \psi^{\text{KL}} - \psi^{\text{L}}.$$

Związek (1.5) można traktować jak równanie powierzchni P_{KL} . Ponieważ \mathbf{B} i ψ są stałymi, więc powierzchnia P_{KL} jest płaszczyzną. Oczywiście nie zmniejszając ogólności można tak ponumerować obszary W_K , że

$$(1.7) \quad \begin{aligned} \mathbf{B}^{\text{KL}}\tau + \psi^{\text{KL}} < 0 & \quad \text{dla} \quad \tau \in W_K, \\ \mathbf{B}^{\text{KL}}\tau + \psi^{\text{KL}} > 0 & \quad \text{dla} \quad \tau \in W_L. \end{aligned}$$

Ograniczymy dalsze rozważania dla obszarów W_1, W_2 oraz ich brzegu P_{12} . Dla uproszczenia zapisu pomijając będziemy przy tym parę wskaźników 12 . Tak więc (1.5) przedstawiamy w postaci

$$(1.8) \quad \mathbf{B}\tau + \psi = 0 \quad \text{dla} \quad \tau \in P.$$

W sposób oczywisty dalsze związki można odnieść do brzegów P_{23}, P_{34} itd.

Parametryczne równanie powierzchni P jest następujące:

$$(1.9) \quad \tau = a^{\text{11}}\beta^{\text{1}} + \dots + a^{\text{NN0}}\beta^{\text{N}} + \beta^{\text{0}},$$

gdzie $a^{\text{1}}, \dots, a^{\text{N}}$ są dowolnymi parametrami, a $\beta^{\text{1}}, \dots, \beta^{\text{N}}, \beta^{\text{0}}$ liniowo niezależnymi wektorami spełniającymi równania

$$(1.10) \quad \begin{aligned} \mathbf{B}^{\text{M}}\beta^{\text{M}} &= 0, \quad M=1, 2, \dots, N, \\ \mathbf{B}^{\text{0}}\beta^{\text{0}} + \psi &= 0. \end{aligned}$$

Ponieważ płaszczyzna P rozdziela dwa 6-cio wymiarowe obszary, więc musi to być płaszczyzna 5-cio wymiarowa ($N=5$):

$$(1.11) \quad \tau = a^{\text{11}}\beta^{\text{1}} + \dots + a^{\text{550}}\beta^{\text{5}} + \beta^{\text{0}}.$$

Wektory, β^{M} $M=1, \dots, 5$ są liniowo niezależne i wyznaczają wektor \mathbf{v} ortogonalny do nich

$$(1.12) \quad \mathbf{B}^{\text{M}}\beta^{\text{M}}\mathbf{v} = 0.$$

Mnożąc równanie (1.9) przez \mathbf{v} otrzymujemy równanie powierzchni P w nowej postaci

$$(1.13) \quad \tau\mathbf{v} - \beta^{\text{0}}\mathbf{v} = 0.$$

Na to, aby równanie (1.8) było równaniem płaszczyzny 5-io wymiarowej potrzeba i wystarczy, aby rząd macierzy

$$(1.14) \quad [\mathbf{B}, \Psi] = \begin{bmatrix} B_{11} & B_{12} & \dots & B_{16} & \psi_1 \\ B_{21} & B_{22} & \dots & B_{26} & \psi_2 \\ \vdots & \vdots & & \vdots & \vdots \\ B_{61} & B_{62} & \dots & B_{66} & \psi_6 \end{bmatrix}$$

był równy jedności. Wszystkie wyznaczniki stopnia większego niż 1 muszą być równe zero. Warunek ten jest spełniony, gdy wszystkie wyznaczniki stopnia drugiego są równe zero. Wyznamy \mathbf{B} i Ψ spełniające te warunki. Biorąc wyrazy przekątniowe mamy

$$(1.15) \quad B_{\alpha\alpha} B_{\beta\beta} = B_{\alpha\beta}^2, \quad \alpha \neq \beta, \quad B_{\alpha\beta} = \eta_{\alpha\beta} \sqrt{B_{\alpha\alpha} B_{\beta\beta}},$$

gdzie $\eta_{\alpha\beta}$ są współczynnikami znaku równymi 1 lub -1 . Ponieważ $B_{\alpha\beta}$ są rzeczywiste, więc $B_{\alpha\alpha}$ (nie sumować!) są jednakowego znaku. Wynika stąd $\eta_{\alpha\alpha} = -1$ (nie sumować!) lub $\eta_{\alpha\alpha} = -1$.

Rozważmy najpierw $\eta_{\alpha\alpha} = 1$. Żądając by pozostałe wyznaczniki były równe zero, otrzymujemy warunek

$$(1.15) \quad \eta_{\alpha\beta} \eta_{\delta\gamma} - \eta_{\alpha\gamma} \eta_{\delta\beta} = 0,$$

skąd ostatecznie wynika

$$(1.16) \quad \eta_{\alpha\beta} = \eta_{\alpha} \eta_{\beta}.$$

Taki sam rezultat ze znakiem minus po prawej stronie równości otrzymujemy dla $\eta_{\alpha\alpha} = -1$. Ostatecznie

$$(1.17) \quad \mathbf{B} = p \delta \otimes \delta,$$

gdzie p jest dowolnym pewnym parametrem, a δ pewnym wektorem. Rozważając teraz wyznaczniki zawierające również Ψ mamy

$$(1.18) \quad \Psi = \omega \delta,$$

gdzie ω jest pewnym parametrem. Skoki stałych sprężystości \mathbf{B} i wektorów Ψ nie są więc dowolne, a spełniają (1.17) i (1.18). Tylko dla takich \mathbf{B} i Ψ odkształcenie ϵ jest ciągłą funkcją naprężenia τ .

Równania (1.10) przyjmą postać

$$(1.19) \quad p \delta \otimes \delta \beta^M = 0, \quad p \delta \otimes \delta \beta^0 + \omega \delta = 0,$$

skąd wynika, że pięcioma niezależnymi wektorami β^M , $M=1, 2, \dots, 5$, są

$$(1.20) \quad \beta^1 = \begin{bmatrix} \delta_2 \\ -\delta_1 \\ 0 \\ 0 \\ 0 \\ 0 \end{bmatrix}, \quad \beta^2 = \begin{bmatrix} \delta_3 \\ 0 \\ -\delta_1 \\ 0 \\ 0 \\ 0 \end{bmatrix}, \quad \beta^3 = \begin{bmatrix} \delta_4 \\ 0 \\ 0 \\ -\delta_1 \\ 0 \\ 0 \end{bmatrix}, \quad \beta^4 = \begin{bmatrix} \delta_5 \\ 0 \\ 0 \\ 0 \\ -\delta_1 \\ 0 \end{bmatrix}, \quad \beta^5 = \begin{bmatrix} \delta_6 \\ 0 \\ 0 \\ 0 \\ 0 \\ -\delta_1 \end{bmatrix}.$$

Wektor δ jest ortogonalny do każdego β . Można więc przyjąć $\delta = \nu$, a wektory β, δ rozpinają przestrzeń V . Rozłóżmy β w tej bazie:

$$(1.21) \quad \beta = c\beta + \dots + c\beta + m\delta.$$

Łatwo sprawdzić, że można wziąć $c_1 = c_2 = \dots = c = 0$, co zgodnie z (1.19)₂ pociąga za sobą

$$(1.22) \quad \beta = m\delta, \quad m = \frac{\omega}{P} (\delta\delta)^{-1}.$$

Ostatecznie równanie powierzchni P zgodnie z (1.9) jest następujące:

$$(1.23) \quad g(\tau) = \tau\delta + \frac{\omega}{P} = 0,$$

przy czym $g(\tau) < 0$ dla $\tau \in W$, $g(\tau) > 0$ dla $\tau \in W_2$.

Podane rozważania prowadzą do następujących wzorów:

$$(1.24) \quad \begin{aligned} \epsilon &= B\tau + \psi \quad \text{dla} \quad \tau\delta + \frac{\omega}{P} < 0, \\ \epsilon &= (B + p\delta \otimes \delta)\tau + \psi + \omega\delta \quad \text{dla} \quad \tau\delta + \frac{\omega}{P} > 0. \end{aligned}$$

2. MATERIAŁ IZOTROPOWY

Dla materiału izotropowego mamy

$$(2.1) \quad \epsilon_{ij} = \left(-\frac{\lambda}{2\mu(3\lambda+2\mu)} \delta_{ij} \delta_{rs} + \frac{1}{2\mu} \delta_{ir} \delta_{js} \right) \tau_{rs}.$$

Związek ten jest spełniony w obszarze W_0 , do którego należy $\tau = 0$. Ponieważ symetria B jest taka sama jak \bar{B} , więc z (1.24) wynika, że dla materiału izotropowego δ_{ij} jest deltą Kroneckera. W obszarze W_1 przylegającym do W_0 mamy więc

$$(2.2) \quad \epsilon_{ij} = \left(-\frac{\lambda}{2\mu(3\lambda+2\mu)} \delta_{ij} \delta_{rs} + \frac{1}{2\mu} \delta_{ir} \delta_{js} + p\delta_{ij} \delta_{rs} \right) \tau_{rs} + \omega\delta_{ij}.$$

Przechodząc do dalszych obszarów stwierdzamy, że wszędzie zależność pomiędzy naprężeniami a odkształceniami jest określona przez (2.2). Ostatecznie mamy

$$(2.3) \quad \epsilon_{ij} = (L+p)\tau_{rr} \delta_{ij} + 2N\tau_{ij} + \omega_1 \delta_{ij} \quad \text{dla} \quad \tau_{rr} + \frac{\omega}{p} < 0$$

oraz

$$(2.4) \quad \epsilon_{ij} = (L+p+p)\tau_{rr} \delta_{ij} + 2N\tau_{ij} + (\omega_1 + \omega_2) \delta_{ij} \quad \text{dla} \quad \tau_{rr} + \frac{\omega}{p} > 0,$$

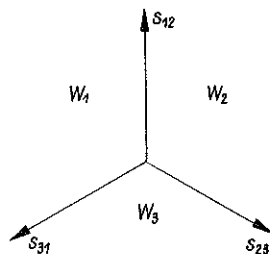
gdzie

$$L = -\frac{\lambda}{2\mu(3\lambda+2\mu)}, \quad N = \frac{1}{2\mu}.$$

3. PODZIAŁ V NA TRZY OBSZARY

Załóżmy, że V podzielone zostaje na trzy obszary W_1, W_2 i W_3 . Jeśli granice S_{12} i S_{23} są równoległe, to istnieje możliwość takiego podziału. Należy sprawdzić, czy istnieje możliwość innego podziału. Zakładamy, że obszary graniczą każdy z każdym. Oddzielone są one powierzchniami S_{12}, S_{23} i S_{31} . Wprowadzamy oznaczenia analogiczne do oznaczeń poprzedniego punktu:

$$(3.1) \quad \begin{aligned} \mathbf{B} &= \mathbf{B} + \mathbf{B}, & \Psi &= \Psi + \Psi, \\ \mathbf{B} &= \mathbf{B} + \mathbf{B}, & \Psi &= \Psi + \Psi, \\ \mathbf{B} &= \mathbf{B} + \mathbf{B}, & \Psi &= \Psi + \Psi. \end{aligned}$$

Rys. 1

Rząd każdej z macierzy B jest równy 1. Dodając stronami równości (3.1) otrzymujemy

$$(3.2) \quad \mathbf{B} + \mathbf{B} + \mathbf{B} = \mathbf{0}, \quad \Psi + \Psi + \Psi = 0.$$

Suma dwóch symetrycznych macierzy rzędu 1 jest rzędu 1 wtedy i tylko wtedy, gdy te macierze są podobne, tj. kiedy

$$(3.3) \quad \mathbf{B} = p_1 \mathbf{B}, \quad \Psi = p_1 \Psi, \quad \mathbf{B} = p_2 \mathbf{B}, \quad \Psi = p_2 \Psi,$$

gdzie p_1 i p_2 są parametrami. Normalna do powierzchni S_{ij} ma więc postać

$$(3.4) \quad \mathbf{v} = (\mathbf{B} - \mathbf{B}) \boldsymbol{\tau} + (\Psi - \Psi).$$

Korzystając teraz z (3.3) mamy

$$(3.5) \quad \mathbf{v} = \mathbf{B} \boldsymbol{\tau} + \Psi, \quad \mathbf{v} = \mathbf{B} \boldsymbol{\tau} + \Psi = p_1 (\mathbf{B} \boldsymbol{\tau} + \Psi), \quad \mathbf{v} = \mathbf{B} \boldsymbol{\tau} + \Psi = p_2 (\mathbf{B} \boldsymbol{\tau} + \Psi),$$

a więc $\mathbf{v} \parallel \mathbf{v}$. Powierzchnie S_{12}, S_{23} i S_{31} są więc równoległe, czyli obszary W_1, W_2 i W_3 nie mogą graniczyć każdy z każdym.

Otrzymane równania można sprawdzić metodą lustrzanego odbicia do równań otrzymanych w [1]. W szczególności równanie powierzchni rozgraniczających poszczególne obszary jest dla materiału izotropowego takie samo. Dla innych materiałów różnica między metodą zastosowania niniejszej pracy a metodą użytą w [1] opiera się na wprowadzeniu innych stałych materiałowych w związkach $\boldsymbol{\tau} = \boldsymbol{\tau}(\boldsymbol{\epsilon})$ i $\boldsymbol{\epsilon} = \boldsymbol{\epsilon}(\boldsymbol{\tau})$.

4. PRZYKŁAD DLA MATERIAŁU IZOTROPOWEGO

Załóżmy, że istnieją trzy obszary W_1, W_2, W_3 rozgraniczone przez P_{12} i P_{23} . Zgodnie z p. 3 $P_{12} \parallel P_{23}$.

Niech P_{12} przechodzi przez $\boldsymbol{\tau} = (0, \dots, 0)$, a P_{23} przechodzi przez $\boldsymbol{\tau} = (q, 0, \dots, 0)$,

gdzie $q > 0$. Równania pięciowymiarowych płaszczyzn P_{12} i P_{23} zgodnie z (1.23) przyjmą postać następującą:

$$(4.1) \quad g(\tau) = \tau \delta = 0, \quad g(\tau) = \tau \delta - q = 0,$$

a więc

$$(4.2) \quad \tau \in W_1 \Leftrightarrow \tau_1 + \tau_2 + \tau_3 < 0, \quad \tau \in W_2 \Leftrightarrow 0 < \tau_1 + \tau_2 + \tau_3 < q, \quad \tau \in W_3 \Leftrightarrow q < \tau_1 + \tau_2 + \tau_3.$$

Niech stałe sprężystości przyjmą następujące wielkości:

$$(4.3) \quad L_1 = 8K, \quad N_1 = K, \quad L_2 = 2K, \quad N_2 = K, \quad L_3 = K, \quad N_3 = K.$$

Ze względu na (2.3) i (2.4) N jest we wszystkich obszarach takie samo. W obszarach W_1 i W_2 zachodzi $\overset{1}{\Psi} = \overset{2}{\Psi}$. Stąd wynika, że $\omega_1 = \omega_2 = 0$. Porównując (4.1) i (1.23) znajdziemy

$$(4.4) \quad \omega_3 = -q p_3 = -q(L_3 - L_2),$$

co zgodnie z (4.3) prowadzi do równania

$$(4.5) \quad \omega_3 = qk.$$

Ostatecznie więc znajdziemy

$$(4.6) \quad \begin{aligned} \varepsilon_{ij} &= 8k\tau_{rr} \delta_{ij} + 2k\tau_{ij} && \text{dla} \quad \tau_{rr} < 0, \\ \varepsilon_{ij} &= 2k\tau_{rr} \delta_{ij} + 2k\tau_{ij} && \text{dla} \quad 0 < \tau_{rr} < q, \\ \varepsilon_{ij} &= k\tau_{rr} \delta_{ij} + 2k\tau_{ij} + kq\delta_{ij} && \text{dla} \quad q < \tau_{rr}. \end{aligned}$$

Rozważmy z kolei proste rozciąganie, przy którym $\tau_{22} = \tau_{23} = 0$ i $\tau_{11} = \sigma$. Zgodnie z (4.6) otrzymamy

$$\begin{aligned} \varepsilon_{11} &= 10K\sigma, & \varepsilon_{22} = \varepsilon_{33} &= 8K\sigma & \text{dla} & \sigma < 0, \\ \varepsilon_{11} &= 4K\sigma, & \varepsilon_{22} = \varepsilon_{33} &= 2K\sigma & \text{dla} & 0 < \sigma < q, \\ \varepsilon_{11} &= (3\sigma + q)K, & \varepsilon_{22} = \varepsilon_{33} &= (\sigma + q)K & \text{dla} & q < \sigma. \end{aligned}$$

LITERATURA CYTOWANA W TEKŚCIE

1. Z. WESOŁOWSKI, *Piecewise linear elastic material*, Arch. Mech. Stos., **22**, 3, 1970.
2. Z. WESOŁOWSKI, *Elastic material with different elastic constants in two regions of variability of deformation*, Arch. Mech. Stos., **21**, 4, 1969.

Резюме

ФИЗИЧЕСКИЕ ЗАВИСИМОСТИ КУСОЧНО-ЛИНЕЙНОГО УПРУГОВО МАТЕРИАЛА

Шести-размерное пространство напряжений поделено на некоторое число рассоединенных областей. В каждой области существует другая зависимость деформация-напряжение. Непрерывность этой зависимости является причиной того, что пределы областей являются

пяти-размерными гипер-плоскостями. Определяются уравнения этих плоскостей и допускаются скачки постоянных упругости для общей симметрии и для изотропного тела. Показано, что три области не могут граничить каждая с каждой. Полученные уравнения можно, методом зеркального отражения, свести к уравнениям, опубликованным раньше одним из авторов.

SUMMARY

PHYSICAL RELATIONS OF AN ELASTIC PIECEWISE LINEAR MATERIAL

The six-dimensional space of stresses is divided into a certain number of disjunct regions. Each of the regions is characterized by a different linear stress-strain relation. The continuity of these relations requires the boundaries of the regions to be five-dimensional hyperplanes. Equations of these hyperplanes are found as also the admissible jumps of elastic constants in the case of a general symmetry and for an isotropic body. It is shown that no three region can be conterminous with each other. The resulting equations may be derived by means of a mirror image from the equations which have been previously published by one of the authors.

INSTYTUT PODSTAWOWYCH PROBLEMÓW TECHNIKI
POLSKIEJ AKADEMII NAUK

Praca została złożona w Redakcji dnia 10 kwietnia 1971 r.
